

Visionäärit ja konsultit julistivat taannoin, että mikrotietokoneet tulevat poistamaan paperin toimitoista alta aikayksikön ja Internet puolestaan tulee lakkauttamaan painetun sanan vielä nopeammin. Moinen puhe alkoi hiipua sitä mukaa kuin paperin kulutus toimitoissa kasvoi samaa tahtia tietokoneiden yleistymisen kanssa, ja myydyimpiä tietokirjoja ovat vuosikausia olleet mikronkäytön opaskirjat.

Tuoreen *suhteellisuudentajun* opitunnin antoi huomaamattaan Helsingin Sanomat, joka kokosivun ilmoituksessaan (17.5.) kertoi oman verkkoliitteensä toimineen netissä jo neljä vuotta. Kun ensimmäistä verkkoversiota toukokuussa 1996 kävi katsomassa 5 000 kävijää, niin nyt neljä vuotta myöhemmin – ilmoitus hehkuttaa – kävijöitä on viikossa jo 80 000. Siis viikossa, entä päivässä? Verkkoliitteen uutispäällikkö *Pekka Pekkala* kertoo, ettei viikkolukua voi suoraan jakaa seitsemällä, koska laskuri laskee erikseen kävijät ja käynnit. Käyntikertoja on enemmän, koska sama henkilö voi käydä verkkoliitteessä usean kerran viikon aikana. Esimerkkiviikolla kävijöitä oli 80 000, käyntejä taas 130 000 eli päivittäiskäyntejä oli pyöreästi 20 000.

Näistä luvuista voi päätellä seuraavaa. Ensinnäkin verkkoversion käyttö on edelleen varsin vähäistä painettuun Hesariin verrattuna. Sen päivittäinen painosmäärä on pitkään pysytellyt 500 000:n tuntumassa, ja kun lukijatutkimusten mukaan yhtä lehteä lukee keskimäärin kolme henkilöä, paperihesariin tutustuu päivittäin 1,5 miljoonaa suomalaista. Joten: kun verkkoliitteen päivittäiskäyntejä on 20 000, suhdeluku on 75:1 painetun sanan hyväksi. Toiseksi verkkoliite ei näytä olevan paperihesarin vaihtoehto. Verkkoliitteessä ovat muun ohessa samat keskeiset uutiset ja aineistot kuin paperihesarissa, jo-

AJATUSTEN TONAVALA

ten periaatteessa olisi mahdollista lopettaa paperiversio tilaus ja lukea päivittäinen hesarinsa netissä. Verkkoliitteessä käyntejä on kuitenkin vain vajaat kaksi kertaa enemmän kuin kävijöitä. Jos enemmistö kävijöistä olisi päivittäiskäyttäjiä, käyntiluvun pitäisi olla moninkertainen. Netissä käydään siis satunnaisesti: verkkoliite ei korvaa, vaan täydentää paperihesaria. Kolmanneksi: paperiversio on vanha, verkkoliite uusi. Uutena tulokkaana verkkoversiolla on lähivuosina ja -kymmeninä kasvun ja kehittymisen näköala, mutta se realisoituu todennäköisesti paljon hitaammin kuin visionäärit kuvittelevat ja toivovat. Ennen kaikkea: verkko- ja paperiversio välinen suhde ei ole nol-lasummapeli, jossa uusi kasvaisi tai voisi kasvaa vain vanhan kustannuksella.

Vanha profeetta Marshall McLuhan kirjoitti jo 60-luvulla, ettei uusi väline koskaan tapa vanhaa, vaan niiden välille syntyy uudenlainen työnjako. Uusi väline kaappaa ne toiminnot, jotka se hoitaa paremmin ja kehittyä edelleen niiden pohjalta. Vanha väline vapautuu keskittymään siihen, missä se on hyvä ja mitä uusi ei voi korvata. Valokuva ei tappanut maalaustaidetta; radio ei tappanut orkestereita; elokuva ei tappanut teatteria; televisio ei tappanut elokuvaa; video ei tappanut televisiota eikä elokuvaa – eikä netti tule tappamaan painettua sanaa. Uusi väline täydentää, rikastaa, luo uusia

mahdollisuuksia ja samalla muuntaa vanhoja, mutta ei korvaa tai teurasta niitä. Ja näin siksi, että kehitystä viime kädessä ohjaavat asiakkaat, kuluttajat, tavalliset ihmiset, joihin tehoaa vain uuden välineen todellinen käyttöarvo.

Judith Rich Harrisin juuri suomen- netun Kasvatuksen myytti -kirjan (Gaudeamus 2000) perusteeksi on yksinkertainen. Lapsen ja nuoren persoonallisuuden kehkeytymiseen vaikuttavat sekä perimä että ympäristö, mutta vaikuttavaa ympäristöä eivät muodosta niinkään vanhemmat kuin *vertaisryhmät*. Vertaisryhmät alkavat jäsentensä keskinäisen koulun jo pienestä taaperosta, ja niiden vaikutus on vahva siihen asti, kunnes ihmisen minän perusilme on (25 ikävuoteen mennessä) muotoutunut. Ei Harris vanhempien vaikutusta kiellä, vaan osoittaa sen rajat ja erityislaadun.

Äkkiseltään Harrisin teesi ei vaikuta sen paremmin uudelta kuin mullistavaltakaan, mutta kun kirjan on lukenut, alkaa ymmärtää, millaiseen remonttiin kasvamisesta ja kasvatusta koskevat teoriat, arkikäsitteet ja käytännöt joutuvat, jos Harrisin teesi otetaan vakavasti. Harrisin kirjan esipuheen kirjoittaneen Steven Pinkerin luonnehdinta on enintään vain hieman yli-ampuva:

”Harvoin saa lukea teoksen, joka on samaan aikaan tieteellinen, valankumouksellinen, täynnä oivaluksia ja valloittavan selkeästi ja nokkelasti kirjoitettu. Hauskuuden ei kuitenkaan pidä johtaa harhaan. Kasvatuksen myytti on vakavasti otettavaa, uutta luovaa tiedettä. Otaksun, että sitä pidetään jatkossa käännekohtana psykologian historiassa.”

Tähän kirjaan tullaan palaamaan.

Jokainen aikakausi luo omat *iskulauseensa*. Mitä olisi 60-luvun jo pitkälle keski-ikäistynyt keskiluokka ilman tunnustaan Make love, not war ja mitä olisi city-polven nyt keski-ikäisen kynnyksellä oleva keskiluokka ilman vaatimusta Keskikalja R-Kioskeihin?

Nyt kun ydinasevaltiot ovat juhlallisesti asettaneet tavoitteekseen kaikkien ydinaseiden hävittämisen ja keskiolut todella on R-kioskeissa, kaivataan uusia iskulauseita uusille sukupolville. Yksi tarjokas on esiintynyt Stakesin asuinsijan, Hakaniemien Ympyrätalon hisseissä: Subutexia apteekkeihin. Voi olla, ettei tästä kuitenkaan ole aikakautta luovaksi sloganiksi. Valtio on nimittäin ehtimässä ensin: HS tiesi (20.5.) kertoa, että sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee uutta asetusta, joka normalisoi heroinistien ns. ylläpito-hoidon metadonilla ja buprenorfiinilla. Ei ole montaakaan kuukautta siitä, kun jälkimmäistä ainetta hoitonsa runkona käyttänyt ja tähänkin lehteen (YP 2/98) kirjoittanut Pentti Karvonen sai toiminnastaan rikosoikeudellisen tuomion.

Turun yliopistosairaalan ylilääkäri *Tuula Salmi* muistuttaa, että nyt kuusikymppisiksi on tulossa ensimmäinen naissukupolvi, joka käy työssä (HS 4.5.). Näillä naisilla on elossa oleva mies, joka pystyy seksiin – vaikka lääkkeitten avulla. Salmen mielestä naista ei kuitenkaan saisi syyllistää seksivaatimuksilla.

”Ei pidä kuvitella, että yhdessä-olo päättyy aina orgasmiin, jossa melkein hampaat irtoavat. On olemassa myös rakkausystävyyttä. Liian usein ajatellaan, että kaiken pitäisi olla aina kymppi plus.”

Toisaalta Salmen mukaan ”nais-

ten pitäisi ymmärtää, että on isännältä äärettömän suuri kohteliaisuus, kun hän yhä haluaa naista, jonka kanssa on ollut yhdessä jo monta vuosikymmentä. Kyllä se on paljon suurempi asia kuin suurinkaan ruusukimppu.”

Kuolleiden määrä 90-luvulla pysyteli Suomessa varsin tarkasti 49 000:n paikkeilla vuosittain, mutta tästedes määrä alkaa kasvaa. Jo ensi vuonna ylitetään 51 000 kuolleen raja, vuonna 2010 menee 53 000 rikki ja suurten ikäluokkien tullessa kuolemiskään 2020-luvun puolivälissä vuosittain kuolee jo yli 60 000.

Lähitulevaisuudessa kannattaakin harkita *hautausalan* yrityksen perustamista, toteaa Tietoaike-lehti (5/2000). Viime vuonna hautaus-toimistoja oli kaikkiaan 450, joten toimeksiantojen määrä toimistoa kohden on vuodessa keskimäärin noin 120. Näin laskien jo ensi vuonna tarvittaisiin 15 uutta alan yritystä, vuoteen 2010 mennessä 25 ja 2020-luvulla ainakin 40 lisää.

Tietoaike-lehden tiedoista voi kuitenkin päätellä, ettei alalle ihan kylmiltään kannata hakeutua. Asiakkailta (tai tarkemmin: asiakkaiden edustajilla) on taipumus valita palvelut tutulta toimistolta, joka on aiemminkin hoitanut suvun hautauksia. Siksi pääosa hautaus-toimistoista on perheyhtymisiä jo kolmannessa tai neljännessä polvessa. 90-luvulla yritettiin luoda samalla palvelukonseptilla toimivaa valtakunnallista hautausketjua, mutta hanke epäonnistui. Kuolemaa on jostain syystä vaikea tuotteistaa.

Westermarck-seuran vuosittaiset Sosiologipäivät pidettiin maaliskuussa

Turussa. Päivien teknologia-teema oli houkuteluttu paikalle kymmenkunta kännykkätutkijaa, ja yksi työryhmä kokoontui Helsinkiin palaavan junan ravintolavaunussa ja sen teema oli *radansosiologia*. Erään alustuksen otsikko oli: ”Radansosiologian genealogiaa: determinimin ja kontingenssin paikat radansosiologian perusmallissa”.

On sitä toisaalta osattu ennenkin. Vuonna 1951 Matti Kurjensaari ja 20-luvun Tulenkantajien voimahahmo Olavi Paavolainen olivat automatkalla Etelä-Pohjanmaalla. Pyhädyttiin hautausmaan laitaan. Silloin Kurjensaarelle (Loistava Olavi Paavolainen 1975, s. 134–135) paljastui Paavolaisesta uusi piirre:

”Hän oli kiinnostunut hautausmaista, hän oli kalmisto-sosiologi, joka kirkkomailla luki hautakivistä muutakin kuin nimet; hän arvioi niistä paikkakunnan varallisuustason, yhteiskunnalliset jakautumat ja kerrostumat.”

Paavolaisen *kalmistososiologia* tavoitteli ilmiselvästi radansosiologian kaltaisesti tematisoivaa erityisotetta, mutta samalla sen lävistää perinteisen ajattelun helmasynti, kaiken näkeminen ”rakenteen” heijastumana. Uussosiologia osoittaa, että vasta nykyaika kykenee etsimään rakennetta heijastuksen olomuotona – lumen genealogiana, lähdön ja loitsun hurmioituneena valtakuntana, joka kaiken kolmasti kieltää.

Tasavallan presidentti Tarja Halonen teki ensimmäisen virallisen valtiovierailunsa Ruotsiin toukokuun alussa. Mukana oli myös tuore ulkoministeri *Erkki Tuomioja*. Kuninkaallisille juhlaillallisille vanha radikaali joutui pukeutumaan ensi kertaa elämässään frakkiin.

– Kyllä sen kestää. Kaikki isänmaan puolesta, Tuomioja kommentoi. (Uutislehti 100, 4.5.)